

MARIA GRIPE

*...ja metsän
valkeat varjot*

TAMMI

MARIA GRIPE

*...ja metsän
valkeat varjot*

SUOMENTANUT EILA KIVIKKÄHO

TAMMI / HELSINKI

Kirjallisuussitaatit ovat seuraavien suomentajien suomennoksista:
Oscar Wilde: "Balladi Readingin vankilasta", suom. Yrjö Jylhä
J. L. Runeberg: "Ilo ja huoli", suom. Otto Manninen
Henri Amiel: Uneksijan päiväkirja, suom. J. Hollo
Friedrich von Schiller: Don Carlos, suom. Toivo Lyy.
Muut suomennokset ovat Eila Kivikk'ahon.

Alkuteos: ...och de vita skuggorna i skogen

© Maria Gripe, 1984 / 2023

Kannen kuva: Harald Gripe 1984 / 2023

Graafinen suunnittelu: Laura Lyytinen

Suomenkielinen laitos © Tammi, 2023

Tammi on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Teoksen on julkaissut ensimmäisen kerran suomeksi

Kustannusosakeyhtiö Tammi vuonna 1987.

Suomennos tarkistettu 2023 / Tammi.

ISBN 978-952-04-5233-9

Painettu EU:ssa.

1

– Etkö sinä luota minuun? Sinun täytyy!

Carolín sanoi sen hiljaisella, vetoavalla äänellä. Olimme saaneet astiat pestyä ja seisoiimme viereysten tarjoiluhuoneessa. Minä tarkistin hänen apunaan, että kristallilasit olivat kirkkaat. Niissä ei saanut olla sormenjälkiä eikä pilkun pilkkua, kun ne pantiin paikoilleen kaappiin.

Carolín otti käteensä lasin ja kohotti sen valoa vasten.

– Täytyyhän isosiskoon luottaa. Etkö nyt sen vertaa käsitä?

Yritin tavoittaa hänen katseensa, mutta se oli mahdotonta. Hän hymyili ja vältteli, leikki kanssani kissaa ja hiirtä, katsahti minuun heti kun satuin vilkaisemaan pois päin, ja taas väisti.

Hän laittoi lasin kaappiin ja otti uuden.

– Kyllä sinä sen tiedät, että minä selviän leikiten kaikista rooleistani. Minä olen synnynnäinen näyttelijätär.

– Mutta minäpä en ole.

Kuulin itsekin, miten ynseästi sen sanoin, mutta hän ei ollut moksiskaan.

– Hoh hoi, kun on pakko, niin kyllä sitä oppii. Tiedän, mistä puhun, usko pois! Minä tiedän, mitä teen!

Hänen silmissään oli ilkkurinen välke, hän nauroidi, mutta ei kiusallakaan katsonut minua silmiin. Sitten hän sanoi:

– Onhan meillä sentään toisemme...

Sen hän sanoi monta kertaa päivässä, hoki sitä kuin loitsua. Minä vähän ihmettelin, sillä itse asiassa me olimme vieraantumaan päin. Eikö hän huomannut sitä? Eikö vaistonnut, miten suurta epäluuloa toisinaan herätti? Tai ehkä sentään. Ja juuri siksi intti, että pitää vain luottaa. Tekemättä muuten mitään sen hyväksi.

– Älä hyvä ihminen ole noin synkän näköinen! Jännää elämäähän tässä eletään!

– Vai jännää? Onko huijaaminen sinusta jännää?

– Hiljaa nyt! Joku tulee!

Oven takaa kuului askeleita. Otin lasin ja aloin hinkata sitä kirkkaaksi. Isä kurkisti ovesta, hän silmäili hajamielisenä huonetta.

– Onko päivän lehteä näkynyt?

– Hetkinen, herral! Minä voin etsiä.

Carolin niiasi ja laski lasin kädestään. Hän riensi toiseen huoneeseen, ja isä tallusteli kannoilla. Minä jäin lasihyllyn luo, mutta kuulin, miten Carolin etsiskeli lehteä ja löysikin sen. Saatoin kuvitella, miten siellä nyt niiaitiin kaikkien taiteen sääntöjen mukaan, ja minun sappeni kiehui. Mistä ihmeestä

juuri nyt oli tullut ärsyttävä tapa niitata niksauttaa äidille ja isälle jokaisena sopivana ja sopimattomana hetkenä, kun hän ei ollut ennen käyttäytynyt sillä tavoin? Alussahan minua miellytti juuri se, että hän ei liikoja pokkuroinut.

Mutta hänen käytöksensä alkoi muuttua sitä mukaa kuin minulle valkeni, että hän taisikin olla minun sisarpuoleni. Olihan nyt läsnä joku, joka osasi aplodeerata sille, miten ainutlaatuisen hyvin hän esitti kotiapulaisen osaa juuri meidän talossamme. Mutta hän unohti, että minä jouduin näyttelemään mukana. En voinut olla pelkkää yleisöä, hänen pitäisi käsittää se. En voi sanoin kuvata, miten katkerasti kaduin sitä, että ryhdyin lainkaan leikkiin.

Mikäs hänen oli ollessa. Hän oli tullut tietäen jo alusta asti sen, että tuli piikomaan isänsä taloon, että palvelisi täällä omia sisaruksiaan, ja ettei kukaan meistä – ei edes isä – hiukkaakaan aavistanut, kuka hän oli. Heti ensi hetkestä asti hän oli näytellyt osaansa ja viihtyi roolissaan entistä paremmin.

Mutta minusta oli päivä päivältä kiusallisempaa nähdä miten hän, oma siskoni, ravasi työstä toiseen ja niiaili ja oli meille alamainen. Hän taisi nauttia nähdessään, miten piinallista se minusta oli.

Kotiväki ei tiennyt mitään. Vain minä olin saanut selville, kuka hän oli. Mutta me kaikki olimme heti huomanneet, että Carolinissa oli jotain arvoituksellista. Hän oli aivan eri maata kuin aiemmat palvelustyttömme. Me lapset ihailimme häntä

rajattomasti. Isoveljeni Roland suorastaan rakastui häneen. Pikkusiskoni Nadja palvoi häntä, ja minä itse jouduin piankin jonkinlaiseen riippuvuussuhteeseen, jonka syytä en käsittänyt.

Olin riippuvainen Carolinin hyväksynnästä. Minun täytyi mihin hintaan tahansa varmistaa, että olin edes jonkin arvoinen hänen silmissään. Muuten tulin epävarmaksi ja harhailin kuin rauhaton sielu. Enpä ollut ennen moista kokenut.

Mutta sitten sain tietää, että hän oli sisareni, meillä oli nimittäin sama isä. Se selvisi ihan sattumalta. Carolin ei ollut lainkaan aikonut puhua siitä. Sitä seikkaa hän olikin sitten aika hanakka korostamaan. Ja muistutti, että minä itse olin sanonut ratkaisevat sanat. Niin kuin olinkin.

Hän oli juuri kertonut, että hänen isänsä oli elossa. Hän tiesi, kuka tämä oli ja missä. Enempää hän ei suostunut sanomaan. En tiedä mikä minulle tuli, mutta äkkiä vain huomasin kuiskaavani:

– Se on isä, onko?

Muistan, että Carolin käänsi päänsä pois sanomatta mitään.

– Onko se isä, sano, Carolin? minä tivasin.

En enää tarkalleen muista, mitä kaikkea siinä puhuttiin, mutta joka tapauksessa ilmeni, että asia oli juuri niin, että siis meillä, Carolinilla ja minulla, oli sama isä – meidän isä.

Se herätti minussa ristiriitaisia tunteita, ylinnä kuitenkin iloa – tuntui suurelta kunnialta olla Carolinin sisar. Hän tietysti intti, että mehän olimme vain sisarpuolia, mutta minä en halunnut

tietää mistään puolinaisuuksista – sisko mikä sisko, ja sillä hyvä.

Mutta hän oli myös Rolandin ja Nadjan sisar. Sitä ei saa unohtaa. Oli kai heilläkin oikeus kuulla tästä?

Entä isä... Olihan se mahdoton tilanne, jos hän kulki talossa täysin tietämättömänä ja joutui kohtelemaan Carolinia toisin kuin meitä muita lapsiaan. Tämä täytyisi heti paikalla kertoa hänelle!

Mutta Carolin ei suostunut. Hänen mielestään asia ei kuulunut muille!

– Ota huomioon, ettei minulla ole samanlaisia tunteita tätä perhettä kohtaan kuin sinulla, joka olet kasvanut sen piirissä, hän sanoi. – Se on sinun perheesi, ei minun.

Yritin väittää vastaan ja kerroin, miten paljon hän merkitsi Rolandille ja Nadjalle.

– Sepä sel! Sitä suurempi syy vaieta! sanoi hän.

Mistä sen tiesi, pitäisivätkö nämä hänestä enää sitten, jos saisivat kuulla, kuka hän oli. Eikä siinä järkipuhe auttanut, hän oli taipumaton.

– Ota huomioon minunkin tunteeni, hän sanoi. – Sinä olet saanut vain yhden uuden siskon, mutta minulle tuli kerralla kolme. Siinä on ero.

Joskus hamassa tulevaisuudessa olisi kenties luontevaa kertoa tästä muillekin, mutta nyt se oli ennen aikaista. Yksi kerrallaan, se sai riittää.

Hän naurahti, mutta vakavoitui taas ja katsoi minuun.

– Sitä paitsi, hän sanoi, – olet kokonaan unohtanut erään asianosaisen. Mitähän rouvakin sanoisi?

Rouva – siis minun äitini, ei hänen, ainoastaan minun, ja tietämätön asiasta hänkin. Carolin oli oikeassa, äidin takia meidän oli meneteltävä varovasti.

Mutta joskushan totuuden täytyisi tulla päivänvaloon. Minä en ainakaan tahtoisi joutua sellaiseen tilanteeseen kuin äiti, jolta pimitettiin tärkeitä tietoja. Isän kuuluisi kertoa hänelle. Äitihän piti Carolinista, kyllä kai äiti ymmärtäisi...

– Höpö höpö! keskeytti Carolin puheeni suorauskaisesti. – Älä ole lapsellinen. Myrsky siitä nousisi, jos rouva saisi tietää, että herralla... kyllä sinä sen verran käsität.

Hän tuhahti kärsimättömästi enkä tiennyt, mitä sanoa. Teki niin häijyä kuulla Carolinin nimittävän isää ja äitiä ”herraksi” ja ”rouvaksi”. Hän sanoi sen aivan tiettyyn sävyyn, ilvehtien ja vilke silmäkulmassa. Siitä tavasta en pitänyt.

– Älä ainakaan sano ’herra’, kun puhut isästä!

– Miksi ei?

– Hän on sentään sinun isäsi.

– Niinkö arvelet? Hän katsoi minuun silmät suorina. – Sinä puhut sivu suusi, Berta pieni! Käytä toki aivojasi!

– Älä nimittele minua Bertaksi! Tiedät, miten inhoan sitä nimeä!

Hän hymyili pilkallisesti, ja minä punastuin. Siinä minä puhisin, kädet nyrkissä, pakahtumaisillani kiukusta. Mutta Carolin pudisteli päätään, huokaisi alistuneena ja sanoi ulkolukunuotilla:

– Niinpä niin, tiedetään... Bertaa ei sanota Bertaksi. Rouvaa ei sanota rouvaksi. Ja herraa pitäisi

sanoa peräti isäksi. Mitähän tästä kaikesta tulisi, jos sinä saisit päättää?

Hänen äänensä ei ollut töykeä, pikemminkin väsynyt ja alakuloinen, mutta äkkiä hän purskahti nauruun.

– Miksi kaiken pitäisi olla niin monimutkaista?

Hän ojensi käsivartensa minua kohti, enkä enää väittänyt vastaan. Suostuin siihen, että pitäisimme salaisuuden omana tietonamme. Juonienpunojaksi minä siinä itseni tunsin, mutta en jaksanut enää harata vastaan. Sitä paitsi Carolin saattoi olla oikeassa. Hän oli minua viisaampi.

Samalla tuntui toivottomalta. Niin kävi aina, kun yritin puhua hänen kanssaan. En päässyt puusta pitkään. Minä siis jäin aina tytönhupakoksi. Vaikka olisin ollut varma asiastani, ei siitä ollut apua, vaan Carolin sai minut sotkeutumaan sanoissani ja puhumaan pötyä. Huomasin sen itsekini. Ajattelin oikein, mutta puhuin epäselvästi. Minä setvin ja vatvoin. Eikä siinä kaikki. Carolin osasi houkutellessa minut omalle puolelleen. Salavihkaa hän sai käsitykseni muuttumaan, kunnes tuntui siltä, että hän se olikin oikeassa. Minä vain kuvittelin kaikenlaista ja liioittelin. Carolin tiesi luonnollisesti paremmin. Hän sai kaiken kuulostamaan niin yksinkertaiselta ja itsestään selvältä. Tuntui helpotukselta kuunnella häntä. Tuudittauduin kernaasti siihen varmuuteen.

Mutta sitä kesti vain hetken. Kun pääsin omiin oloihini, eikä hän ollut enää näkösällä tai kuulomatkan päässä, alkoi epäily hiipiä mieleeni.

Kuka ja mikä tuo uusi sisko lopultakin oli?

Jos olin toivonut, että saisin hänestä paitsi sisaren myös sukulaissielun, niin jouduinpa totisesti pettymään. Voi tuskin kuvitella kahta keskenään niin erilaista ihmistä kuin Carolin ja minä. Hän näki ja koki kaiken aivan toisin. En ymmärtänyt häntä alkuunkaan. Ja siihen minun oli tyytyminen, turha luulotella sellaista, että minä voisin jotenkin muuttaa häntä. Vähitellen tajusin sen. Samoin sen, että hänellä oli tietenkin täysi oikeus olla se, mikä oli – eikä se, jollaiseksi minä hänet toivoin. Mutta vasta monen karvaan hetken hinnalla minä sen ymmärsin.

Joskus luulin vihaavani häntä. Sitä sattui usein, ja siitä tuli aina huono omatunto siihen asti kun – paljon myöhemmin – minulle valkeni, etten inhonnutkaan Carolinia vaan itseäni, sitä että olin niin heikko ja hänestä riippuvainen. Viha kohdistui Caroliniin vain kiertoteitse. Kukapa näet hevillä myöntäisi vihaavansa itseään, se olisi noloa ja tökeröä.

Toisinaan luulin tulevani kaistapäiseksi.

En enää voinut katsoa isää ja äitiä silmiin. Mutta Carolin katsoi silmiin ketä tahansa. Äidin mielestä hän oli nykyisin niin hurmaavan auttavainenkin, ja äiti hymyili hänelle rohkaisevasti. Carolin halusi olla mieliksi ja osoitti sen, ja äiti osasi antaa arvoa sellaiselle. Kuulin hänen kertovan isälle, miten hauskalta tuntui, kun Carolinilla oli ”niin hyvä käytös”. Sitä sanontaa äiti yleensäkin käytti palveluskunnasta puhuessaan, ja minua puistatti.

Isän ajatuksista en tiennyt. Joskus aiemmin olin kuvitellut hänen katsovan Caroliniin mietteissään

aivan kuin kaikesta huolimatta aavistaisi jotakin. Mutta sitten käsitin, että se oli vain minun kuvitelmaani. Isä oli sentään hyvä ihminen, hän ei olisi antanut asioiden jatkua näin. Siksi tuntui niin pahalta pimittää häneltä tosiasioita.

Siihen aikaan oli ollut puhetta siitä, että Carolin lähtisi meiltä pois. Hän kaipasi vapautta ja oli jo sanoutunut irti siinä vaiheessa, kun minä sain tietää, että me olimme sisarukset. Eihän se oikeastaan tilannetta mitenkään muuttanut, ja minusta hänen lähtönsä olisi ollut hyvä ratkaisu, vaikka tiesin, että kaipaisin häntä. Mutta sitten kuulin, että äiti olikin suostutellut hänet jäämään meille. Nadja siitä kertoi. Carolin itse ei ollut hiiskunut minulle mitään.

Minä en riemastunut laisinkaan. Hänen olisi pitänyt neuvotella minun, läheisimmän ystävänsä kanssa ennen kuin meni päättämään niin tärkeästä asiasta. Mutta kun sanoin siitä, hän kohautti vain olkapäitään. Että oliko sillä nyt niin väliä?

Carolin ei väittänyt vastaan saadessaan moitteita, hän ei viitsinyt puolustautua. Siinä onkin se vaara, että tulee puhuneeksi liikoja. Eikä Carolin halunnut ilmaista salaisuuksiaan. Hän vetäytyi salamyhkäisyyden ja vihjausten taakse kuin sumuverhoon, hänen puolestaan ihmiset saivat ajatella ja uskoa mitä ikinä tahtoivat, hän kai tiesi, että se pikemmin vain lisäsi hänen kiehtovaa mielenkiintoisuuttaan. Kukaan ei oikein tiennyt, mistä hän tuli. Eikä kenenkään tarvinnut tietää, minne hän oli menossa. Hän tahtoi olla kanssaihmistensä elä-

mässä yksinäinen ja selittämätön saapuja ja poistuja.

Tämä minun sisareni...

Hän saattoi katsoa minuun merkillisen tuikkivilla ja näköjään niin viattomilla silmillään.

– Onhan meillä ainakin toisemme...

– Etkö sinä luota minuun?

Halusinko päästä hänestä? Sehän kävisi helposti päinsä... Hän ei ainakaan estänyt. Tietenkään hän ei sitä sanonut, mutta jotakin sellaista väikkyi ilmassa, ja joka kerta pelästyin jo ajatustakin, että voisin menettää hänet.

Samalla tunsin hurjaa halua paeta.

Mikä mahti hänellä oikein oli minuun?

Yhdessäolo Carolinin kanssa oli parasta, mitä tiesin. Mutta ei näillä ehdoilla, ei tällä tavoin.

Minut oli kasvatettu ajattelemaan, että perhe oli jotain arvokasta, melkein pyhää. Sitä kamalammalta tuntui joutua mukaan sellaiseen, mikä oli kuin petosta koko perhettä kohtaan.

Oliko minun siis pakko valita oman perheeni ja Carolinin kesken?

Mutta hänkin kuului perheeseen.

Teinpä niin tai näin, jonkun jouduin pettämään.

Kunpa voisimme lähteä jonnekin, Carolin ja minä, sellaiseen paikkaan, missä voisimme olla omissa oloissamme ja kaikessa rauhassa oppia tuntemaan toisemme ja esiintyä avoimesti sisaruksina. Kotona se ei käynyt päinsä, täällä meillä oli valmiit roolit, hänellä palvelustytön, minulla talon vanhimman tyttären osa.

Mutta ehkä Carolin halusi juuri näin.

Keräsin rohkeutta voidakseni puhua hänelle tästä, mutta hän joko kuittasi kaiken olankohautuksella tai antoi ymmärtää, että minä olin ilman muuta väärässä.

Kirjoitin pienen lappusen, jonka aioin antaa hänelle, vaikka se jäikin sitten luovuttamatta.

”Sisaren sain, mutta sisarsielua kaipaan!” luki lappusessa. Olin niin korkealentoinen siihen aikaan. Lappunen jäi taskun pohjalle, missä se vähitellen jauhautui tomuksi.

Elettiin vuotta 1912.

Minä olin neljätoistavuotias.

Carolin oli kuudentoista.

2

Perheen eräässä valokuva-albumissa oli kuva ventovieraasta naisesta ja pienestä lapsesta. Kukaan meistä – paitsi tietysti isä – ei tuntenut kuvassa olevaa naista. Siinä ei sinänsä ollut mitään kummallista. Isällä oli paljon valokuvia ihmisistä, joita me emme tunteneet.

Tässä kuvassa isä oli itsekin mukana sikäli, että hän oli näpänyyt kuvan ja hänen varjonsa näkyi tummana juovana kuvan etualalla.

Carolin on kuvassa pieni lapsukainen, hän seisoo kivisen penkin luona ja katselee varjoa, joka lankeaa hänen ja hänen äitinsä väliin. Valkopukuinen äiti vilahtaa näkyviin taustalta puunrunkojen lomasta, hän seisoo siellä hieman syrjään vetäytyneenä.

Carolin oli ottanut tuon kuvan erilleen kerran kauan sitten, silloin alussa, kun oli ollut meillä vasta pari kuukautta. Hän oli kiinnostunut valokuvista ja väitti pitävänsä kuvasta tuon varjon vuoksi. Nyt tiedän oikean syyn, mutta silloin en sitä aavistanutkaan. Kuuntelin hänen selittelyjään, joiden mukaan kuvan tärkein henkilö ei yleensä ole näkyvissä

kuvassa. Hän tarkoitti kuvan ottajaa, näkymätöntä läsnäolijaa, joka tahtoen tai tahtomattaan vaikuttaa kuvattaviinsa. Hänen vaikutuksensa voi selvästi havaita – kuvassa olevien kasvoista, liikkeistä, ryhdistä ja niin edelleen.

Tässä kuvassa valokuvaaja oli lisäksi mukana hallitsevana varjona.

Minusta se oli kiehtova ajatus, ja paljon myöhemmin, silloin kun Carolin irtisanoutui ja aikoi muuttaa pois, minä otin kuvan albumista tutkiakseni sitä tarkemmin.

Silloin minä huomasin, miten merkillisen paljon valokuvan lapsi muistutti Carolinia. Hän myönsikin, että kuvassa olivat hän ja hänen äitinsä. Mutta kuvan vaikuttavin hahmo oli kuitenkin tuo varjo, ja kun kysyin, tiesikö hän, kenen varjo kuvassa oli, hän sanoi, että se oli hänen isänsä varjo. Enempää hän ei sanonut. Mutta silloin minä käsitin, että me olimme sisaruksia, hän ja minä.

Niin siinä kävi, ja se muutti kaiken, koko elämän.

Minä tiesin, että Carolinin äiti oli kuollut, niin hän oli kertonut, ja jostakin syystä olin luullut, ettei isäkään olisi elossa. Mutta hän kertoi nyt, että äiti oli vain antanut hänen jäädä siihen uskoon, ettei hän kyselisi mitään isästään. Isän piti jäädä unohduksiin, ainiaaksi.

Carolinin äiti oli sairaanhoitaja. Isä tapasi hänet jouduttuaan sairaalaan ankaran keuhkokuumeen takia. Lääkärit eivät uskoneet isän enää toipuvan. Hän oli hyvin lähellä kuolemaa, mutta Carolinin äiti ei omien sanojensa mukaan antanut hänen kuolla

vaan herätti hänessä elämänilon ja halun voittaa sairautensa. Epäilemättä Carolinin äiti tuolloin pelasti hänen henkensä. He olivat rakastuneet toisiinsa, ja niin sai Carolin alkunsa.

Mutta isä oli silloin jo kihloissa. Sairaudesta toivuttuaan hän palasi morsiamensa luo. Hän siis jätti Carolinin äidin jo paljon ennen lapsen syntymää. Tätä Carolinin oli vaikea antaa anteeksi. Hän puhui siitä katkeraan sävyyn.

Valokuva oli näpätty yhtenä heidän harvoista tapaamiskerroistaan. Isä oli silloin ollut jo kauan naimisissa äidin kanssa, sekä Roland että varmaan minäkin olimme syntyneet. Ja Carolinin äiti oli tavannut sen miehen, joka aikanaan, hänen kuoltuaan, pitäisi huolta hänen lapsestaan.

Käsitin, että Carolin oli hyvin kiintynyt äitiinsä. Mutta hän ei maininnut äitiään enää uudestaan, ja isän takia minustakin oli parempi olla utelematta. Ehkä se oli virhe. Carolin saattoi luulla, että minä vähät välitin siitä, miten heidän kävi. Ehkä se aiheutti meidän äkillisen vieraantumisemme. Sillä vaikka hän hokemalla hoki, että meillä on toisemme, hän saattoi välillä katsoa minuun melkein vihamielisesti. Ehkei se ollut ihmekään.

Meidän perheemme kannalta Carolinin äiti oli oikeastaan tärkeämpi kuin kukaan muu. Ilman häntä ei isä olisi ollut enää elossa. Ei olisi ollut minuakaan. Ei myöskään Rolandia tai Nadjaa.

Kaikki me saimme kiittää olemassaolostamme tuota valkopukuista naista, joka häämötti takalalla muiden vanhojen kuvien joukkoon unohtu-

neessa valokuvassa. Kukaan meillä kotona ei tien-nyt, ketä kuva esitti – paitsi minä nyt, ja isä, joka ei varmasti koskaan tullut ajatelleeksi häntä.

Kyllä minä ymmärsin, että se katkeroitte Carolinia.

Kerran, kun olimme kotona kahdestaan, minä pyysin häntä kertomaan äidistään, mutta hän vain katsoi ihmeissään. Mitä kerrottavaa hänellä oli? Ei ainakaan mitään sellaista, mikä minua kiinnostaisi.

– Älä vain luule, etten minä käsitä, miten paljosta me saamme häntä kiittää, minä sanoin, ja silloin hän vähän heltyi.

Sellaista äitiä ei kenelläkään muulla voinut olla, heillä oli ollut niin hienoja hetkiä yhdessä. Carolinin vuoksi hän yritti olla vahva ja iloinen. Mutta tietysti oli myös murheellisia hetkiä. Hänellä oli heikko sydän, mutta hän oli kärsivällinen ja valmis mihin uhraukseen tahansa lapsensa takia. Hänellä oli 'rakkauden lahja', toista hänen kaltaistaan ei ollut maan päällä, eikä Carolin voisi koskaan unohtaa häntä.

Ja vaikka yhä rakasti Carolinin isää, oli hän epäroimättä ottanut uuden miehen tajuttuaan, että Carolin tarvitsi isän. Se tapahtui pelkästään lapsen takia. Äidille se mies oli yhdentekevä, mutta hän oli huomannut, että Carolin piti tästä. Siksi äiti uhrautui. Hän ei enää toivonut mitään omalle kohdalleen, kun ei kuitenkaan voinut saada rakastamaansa miestä, vaan oli pettynyt rakkaudessaan niin raskaasti.

Carolin takertui isän petturuuteen, enkä minä voinut millään puolustaa isää. Hän oli tuottanut

Carolinin äidille surun, joka lopulta mursi tämän. Carolin katsoi minuun niin ankarasti, että aloin tuntea olevani syyllinen siihen, että isä oli mennyt naimisiin minun äitini kanssa eikä Carolinin äidin.

Carolin kuvasi äitivainajaansa niin haltioituneena, että loihti mieleen suorastaan pyhimyksen kuvan. Kuitenkaan en järkyttynyt hänen kohtalostaan niin syvästi kuin olisin halunnut. Saattoi joutua isästäänkin, mutta tokkopa sentään. Jokin minussa nousi vastarintaan tuota pyhimysmäistä olentoa vastaan. Tosin oli ihailtavaa, jos joku pystyi unohtamaan itsensä niin täysin, että meni jopa naimisiin miehen kanssa, joka ei ollut lapsen isä ja josta ei itse välittänyt, vain saadakseen lapselle isän. Mutta oliko se enää inhimillistä? Eikö se ollut uhrautuvaisuuden huippu? Minä en olisi sellaiseen pystynyt. Ei myöskään Carolin. Sen esti hänen itsesuojeluvaistonsa. Hän oli toista maata kuin äitinsä. Niinpä äiti olikin luhistunut.

Yritin varovasti kysyä, mihin tämä oli kuollut, mutta se näytti herättävän liian tuskallisia muistoja. Carolin alkoi sen sijaan puhua äitinsä itsenäisyydestä. Aivan kuin vastauksena minun äskeisiin ajatuksiini hän alkoi korostaa sitä, että he, äiti ja tytär, olivat oikeastaan kovin samanlaisia, siis itsenäisiä. Esimerkiksi avioliitosta he olivat täysin samaa mieltä. Myöskään Carolin ei aikonut mennä koskaan naimisiin. Hän ei aikonut ruveta riippuvaiseksi jostakin miehestä lopuksi ikäänsä. Sitä äitikin oli aina sanonut. Ettei halua sitoutua. Vapaus ennen kaikkea!

Minä en voinut muuta kuin tuijottaa.

Eikö hän juuri päässyt sanomasta, että äiti oli Carolinin takia mennyt naimisiin sen miehen kanssa, jota Carolin nimitti isäpuolekseen? Tämä ei nyt käynyt yksiin.

– Eikö sinun äitisi ollutkaan naimisissa?

Hän katsoi minuun ylemmydentuntoisena.

– Ei, sitä tyhmyyttä hän ei tehnyt. Entä sitten? Mitä se sinua liikuttaa?

Se tuli vihaisesti, ja minä puraisin kieltäni. Käsitin että aihe oli arka ja yritin siloitella:

– Älä välitä. Se oli väärinkäsitys...

Hän puuskahti kärsimättömästi.

– Tietenkään äiti ei ollut naimisissa. Sen veran älliä hänellä oli. Eikä hän olisi mennyt naimisiin sinunkaan isäsi kanssa. Mutta annoin sinun olla siinä uskossa, koska tiedän, miten ahdasmielisesti teidän perheessänne suhtaudutaan näihin asioihin.

En osannut sanoa mitään, vaan olin vaiti, ja hän katsoi minuun voitonriemuisena ja jatkoi:

– Älä luulekaan, että minua surettaisi se, ettei hän mennyt naimisiin sinun isäsi kanssa. Päinvastoin. Onneksi hänestä ei tullut lopuksi ikäänsä hemmotellun miehen kynnysmattoa niin kuin sinun äidistäsi. Hän ei olisi alistunut sellaiseen. Minä olen ylpeä hänestä.

– Ymmärrän, sanoin hiljaa. Muuta sanottavaa en keksinyt, mutta siitäkin hän suuttui.

– Älä teeskentele! Kun et kuitenkaan ymmärrä! hän sähisi.

Mutta ylimielisyys oli poissa. Hän näytti vain onnettomalta ja hylätyltä. Minä ojensin kättäni, mutta hän kääntyi pois.

– Minulla ei ole aikaa istua jaarittelemassa. On minulla muutakin tekemistä, hän mutisi ja lähti huoneesta.

Sitten me taas karttelimme toisiamme jonkin aikaa.

Minä kärsin siitä enemmän kuin osaan sanoakaan. Miksi kävi näin? Missä tein väärin?

En uskaltanut enää koskaan mainita hänen äitiään.

Hän kohteli minua kauan kuin ventovierasta. Ajattelin, että hän halusi kouraantuntuvasti näyttää, millaisessa asemassa itse joutui olemaan, miltä tuntui, kun ihmisistä läheisin kohteli kuin muukalaista – niin kuin isä häntä. Isä vain ei tiennyt kuka hän oli, siinäpä se. Mutta eihän Carolin halunnut hänen tietävän. Joten syyttäköön itseään.

Minä en käsittänyt häntä. Me olimme liian erilaisia. Joskus jopa epäilin, olimmeko sittenkään sisaruksia.

Ajatella, jos se oli vain niitä hänen mielijohteitaan! Pälkähdys, joka tuli silloin, kun olin huomaavinani yhdennäköisyyttä hänessä ja kuvan pikkutyössä. Pilantekoa, jonka hän oli aikonut lyödä leikiksi, mutta joka saikin jatkoa, kun hän huomasi minun ottavan sen todesta.

Minua karmaisi, kun tulin ajatelleeksi tuota. Kyllä häneltä sekin sujuisi. Hän noudatti päähänpistojaan ajattelematta niiden seurauksia.

Kuvitella, jos hän olikin huijannut minua!

Emme ehkä olleetkaan sisaruksia.

1900-luvun alkuun sijoittuva Varjo-sarjan toinen osa tempaa lukijansa lumoavaan seikkailuun! Berta ja Carolin pestautuvat yhdessä kesätyöhön, jotta he voisivat tutustua toisiinsa paremmin. Rosengåvan vanhassa linnassa he pitävät seuraa yksinäisille kaksosille. Linna kätkee synkkiä salaisuuksia, joista sen asukkaat vaikenevat. Berta pääsee kuitenkin pikkuhiljaa arvoitusten jäljille. Samalla häntä edelleen askarruttaa, kuka roolia vaihtava Carolin pohjimmiltaan on.

Maria Gripe (1923–2007) oli kansainvälisesti tunnettu ruotsalainen lasten- ja nuortenkirjailija. Mystinen *Varjo*-romaanisarja julkaistiin suomeksi 1980-luvulla, ja se on vakiinnuttanut asemansa lukijoiden unohtumattomana suosikkina.

Kannen kuva: Harald Gripe
Kannen suunnittelu: Laura Lyytinen